

LUTERO TA KALBINO

Erdi-Aroari iñoz esan jazo “Mille urteko illunaldia edo gaua”, baiña ez da ondo esana. Mille urte orreitan izarrak eta illargiak baiño argi aundiagoa egiten daben gizonak dagoz. Batzuk gogoratuko doguz: San Agustín, Karlomagno ta Alakuino, Akiño'ko Tomas, San Buenabentura...

Esaldi edo pentsaketa ori sortu ebenak ber-jaiotza'ko gizakiak izan ziran eta zati on baten egia diño: Erria ta Eleizea erdi-aroaren azkenetan lo-zorrotik itxartu-eziñik ikusten doguz.

...

Giro orretan agertu jakuzan Lutero ta Kalbino. Oneik Eleizea aldatu nai izan eben, baiña okereko urrats asko emon ebezan.

Lutero da argien agetzen jakuna: Eleizea aldatzeko bideak artea ondo egin eban, baiña aldaketa ori barrutik egin bear zan, ez kanpotik, berak egin eban lez.

...

XV gizaldia artaga ta urduri sartu jakun sartaldeko eleizara: Aita Santua negargarri (gogoratu Abiñon, iru edo lau Aita Santuask batera, Borjia...) eta eleiz-gizonak oso ezjakiñak eta ustelduak ziran...

Biurtzea ta aldatzea bear zala iñoen guztiak Eramos'k naiz Tomas Moro'k, Isabel katolikoak naiz Cisneros'ek...

Eta orretarako zer egin be guztien buruan egoan: Liburu Santuetara biurtu. Orretarako argitaratu eban Erasmo'k Biblia, orretarako Cisneros'ek Biblia Poliglota Konplutense...

Baiña erri-maillan aldaketa Lutero'k ekarri eban.

Lutero 1483-11-20'ean jaio zan Eislebe'en. Sendia baserritar dirudunak ziran.

Ekaitz aundi batek bildutu ebalako sartu zan Agustindar lekaideen artera 1505n. urtean, 1507n. urtean abade egin zan, 1512n. urtean teologian dotore eta Teologia ta Biblia'ren irakasle. Ortze sartu jakon barru-ba-

rrura San Paulo'k esana: “Zintzotu fedeak egiten dauala eta ez egite onak”. Ori teolojiaren barruan ondo egoala uste izan eban. Izan be, orduan argitu bageko arazoa zan.

1517n. urtean asi ziran Erroma'tik etorritako lekaide batzuk San Pedro eleizea ordaintzeko diru aterateko induljentziak, “saltzen” eta or egin eban oztopo Martin Lutero'k. Antza ori egiten ebenak bere ordenakoak bagerik, beste ordena bateko lekai-deak ziralak.

Orduan (1517-10-31) Lutero'k Witenberg'eko eleizan ipiñi ebazan idatzita 95 tesi ospetsuak, induljentziaz buruz. Bere asmoa gai au aztertzen zan, baiña danbadeak beste leku batetik urten eban zarala ikaragarriagaz.

1521-01-01 egunean X Leon Aita Santuak atzera egiteko eskatu eutson eta Lutero'k bide ori artu nai ez ebalako, eizaketa zaratatsuan gotzaiñakaz eta leinargiakaz ebilleta izenpetu eban Lutero'ren eskomunikapena.

1521n. urte beratan Lutero Worms'era joan zan V Karlos enperadoreak deituta eta an be ez eban atzerantza egin nai izan. Ez eben sutan erre (Huss'en antzera) Sajonia'ko Dukeak bere gazteluan artu ebalako... Ortze itzuli eban Bibliaren Itun Barria alemanen izkuntzara. Geroago Biblia osoa. Lan ederra benetan!

Lutero'k olako lanetan jarraitu nai eban baiña bai zera! Ez eutsoen itzi. Sua biztu eban eta orain sutea aundia zan.

Eta asi zan Lutero okerkeriak egiten: baserritarrek matxino biurtu ebazan berak eta gero berak agindu eban guztiak ilteko, txakur amorratuak ba'lira lez.

1525n. urtean ezkondu egin zan Bora'tar Katalina'gaz.

1537n. urtean osasuna galtzen asi zan eta 1546n. urtean il zan, baketsu Eisleben bere errian.

...

Lutero'k bizitasuna sortu eban errian eta Biblia azaltzen lan aundia egin eban, baiña protestanteen teologia eratu ebana Kalbino izan zan.

Kalbino 1509n. urtean jaio zan eta amabi urtekoa zanean lenengo eleiz-arduren artu eban. Gerotxuago beste olako bat, eta orrelan dirua eukan bere lana egiteko.

1531n. urtean aita il jakon eta 1533n. urtean agertu zan lenengoz protestante, zalantza aundiak eta burruka-aldi luzek igaro-ondoren.

Frantze protestanten aurka egoan eta Kalbino'k iges egin eta eleiz-ardurak be itzi egin bear izan ebazan.

Basilea'ra joan zan isillean ikasten lan egiteko, baiña laster aurkitu eben. Liburu bat idatzi eban I Frantzisko Frantze'ko erregearentzat: “Kristiñ-au-Erlejiñoaren Erakundea”. Lau atal eukazan: Legeak, kredoa, Gure Aita, eta sakramentuak. Gero beste atal bi polemikoak eta apologetikoak, protesntanteen ikuspegitik. Liburuak ondoren ikaragarria izan eban eta gero aundiago eginda atera eban, 1560n. urtean lau tomo ziran.

Ginebra artu eban bere leku bereizi lez (1536) eta ondo artu eben, baiña gero erbusteratu egin eben agintari gogorra zalako. Estrasburgo'ra joan zan teologia irakasteko.

Baiña Ginebra'tik barriro deitu eutsoen eta diktadura gogorragoa ezarri (1541) eta 25 urtean iraun eban. Aldi orretan agindu zan Migel Serbet ospetsua erailteko, baiña, antza dagoanez, Kalbino'ren gogoz-kontra.

Bere etxe-bizitzan txiro bizi zan, baiña erriak aberatsak izan bear dabela aldarrikatu eban. Orrelan ulertu eutsen Laterri Batuetan.

...

Orra or mundua aldatu eben gizon arduratsu bi. Baiña tamalez aldaketa ori ez eben egin Eleizearen barruan!

OLAZAR'tar Martin'ek